

BO
ZAR

BELGIAN
NATIONAL ORCHESTRA

BELGIAN
NATIONAL
ORCHESTRA

Antony Hermus, leiding

16 OKT. '20

GROTE ZAAL HENRY LE BŒUF

FRANZ SCHUBERT

1797-1828

Symfonie nr. 3 in D, D 200 (1815)

- Adagio maestoso – Allegro con brio
- Allegretto
- Menuetto: Vivace – Trio
- Presto vivace

JEAN SIBELIUS

1865-1957

Symfonie nr. 3 in C, op. 52 (1906-07)

- Allegro moderato
- Andantino con moto, quasi allegretto
- Moderato - Allegro ma non tanto

Duur: ± 1u30

FRANZ SCHUBERT

Symfonie nr. 3 in D, D 200

Hoewel de naam Schubert vooral in verband wordt gebracht met het genre van het lied, componeerde hij ook een mooi aantal symfonieën. Van zijn hand zijn er niet minder dan dertien symfonieën en schetsen bewaard gebleven, waarvan er een zestal onvoltooid bleven. Schubert keek vooral op naar Beethoven, die met elke nieuwe symfonie het genre naar een ongekend niveau tilde. Schuberts voorbeelden in het genre stonden dan ook lange tijd in de schaduw van die van Beethoven. Hij vond het zelf bijzonder moeilijk om te kunnen wedijveren met Beethovens genialiteit in het symfonische genre. Zo liet hij in een brief optekenen aan zijn goede vriend Josef von Spaun: “Ik hoop dat ik in staat ga zijn om een persoonlijk werk te maken, maar wie kan dat doen na Beethoven?”

Deze gedachte zou Schubert zijn leven lang bezighouden, maar toch is hij zeker weten in zijn opzet geslaagd als we de evolutie in stijl van de componist horen. Zijn zes eerste symfonieën liggen nog duidelijk in lijn met muzikale ideeën en structuren van het werk van Mozart, Haydn, Rossini en natuurlijk Beethoven. Maar toch gaat Schubert gaandeweg in deze werken de klassieke vormpatronen

en harmonische progressies op een persoonlijke manier inkleuren. Zo zal hij meer en meer harmonische conventies van de klassieke sonatevorm overboord gooien en hierdoor een grotere kleurenpracht naar boven halen. Daarnaast komt hij bij momenten verrassend uit de hoek door thema's op onverwachte plaatsen te laten terugkeren. Al deze geleidelijke vernieuwingen zouden uiteindelijk culmineren in zijn *Negende Symfonie*, een absoluut meesterwerk dat Schumann bewonderde omwille van de 'hemelse lengte'.

Schuberts *Derde Symfonie* is nog een werk dat aanleunt bij het classicisme, maar bij momenten hoor je zeker al wel een rijpe componist. De invloed van Haydn is vooral manifest in het eerste deel. Deze vat aan met een *Adagio maestoso*, een langzame, onzekere, ietwat donkere inleiding die al snel opklaart in het daaropvolgende briljante *Allegro Con Brio*. Het *Allegretto* klinkt dan weer bijzonder verfijnd, en in de solo's van de houtblazers en de begeleiding van de strijkers kunnen we horen dat Schubert een bijzonder goede kijk op het lied had. Na het *Menuetto* mondt de symfonie uit in een opgewekte 'tarantella', een snelle Italiaanse dansmelodie in 6/8-maat.

JEAN SIBELIUS

Symfonie nr. 3 in C, op. 52

Sibelius begon aan de compositie van zijn *Derde symfonie in C* vanaf september 1904, na zijn intrek te hebben genomen in zijn nieuwe landgoed van Järvenpää. Het vertrek uit de stad om te gaan leven in een rustiger kader waren blijkbaar van wezenlijk belang bij de totstandkoming van dit werk. Nochtans zou Sibelius deze symfonie pas in de zomer van 1907 afwerken, gezien hij in tussentijd meerdere reizen naar het buitenland ondernam en aan de compositie van andere stukken werkte, zoals *Pelléas et Mélisande*, *Pohjola's dochter* en *Luonnotar*. De *Derde Symfonie*, ook wel 'De pastorale uit het Noorden' genoemd, wordt gekenmerkt door een duidelijke stilistische breuk met de twee voorgaande symfonieën: hier is geen sprake meer van de late romantiek uit de *Eerste* of de nationale epische inspiratie uit de *Tweede Symfonie*. Dit werk wordt integendeel beheerst door de duidelijke tendens om tot een concentratie van middelen te komen, alsook door de zoektocht naar een algemeen evenwicht. Er zijn slechts drie delen meer, met als derde deel een poging tot fusie van het scherzo en de eigenlijke finale. Ook de orkestratie is

soberder, met een ruim overzicht van de strijkers en nadien de houtblazers. Het werk werd in 1907 in Helsinki gecreëerd onder leiding van de componist.

Het eerste deel, *Allegro moderato*, is van bij het begin bekoorlijk vanwege de buitengewoon dynamische manier waarop het openingsthema wordt aangebracht, een thema dat eerst unisono weerklinkt, alvorens zich geleidelijk aan tot het ganse orkest uit te breiden. Officieel hebben we weliswaar nog te maken met een sonatevorm, deze valt echter op vanwege zijn verbazingwekkend gevoel voor vrijheid, te wijten aan de talrijke thematische metamorfoses. Het tweede thema, dat met een zekere nostalgie in de celli zingt, wordt in b-klein uiteengezet. In de vrij complexe ontwikkeling worden elementen afkomstig uit het eerste thema vermengd met variantes van het tweede thema. Het hoofdthema duikt in de re-expositie, die gevoelig langer en complexer is dan de expositie, opnieuw op, maar dan op een culminerende manier. Dit deel besluit op een grootse manier met een coda die gebaseerd is op het eerste thema.

Het tweede deel staat in de ver verwijderde toonaard van gis-klein en is *Andantino con moto*, quasi allegretto aangeduid. Het mag dan wel een van de

eenvoudigste trage delen uit Sibelius' symfonieën zijn, het is ook een van de mooiste. Het vormt een soort van compromis tussen een rondo en variaties, met een bijzondere charme die uitgaat van de ietwat weemoedige gratie van het hoofdthema enerzijds, en van de dubbele ritmiek (6/4 en 3/2) anderzijds.

De subtiele orkestratie geeft de voorrang aan de houtblazers en de strijkers, die vaak pizzicato spelen. Centraal in dit deel treffen we een episode aan die wordt toevertrouwd aan de opgesplitste celli en de contrabassen, en die al bepaalde momenten uit het trage deel van het Strijkkwartet *Voces Intimae* aankondigt, dat Sibelius in 1909 zou schrijven. Een passage die *Un pochettino con moto* aangeduid is, dient als intermezzo (noch traag, noch scherzo) tussen de variaties van het hoofdthema. Op het einde keert dit deel in enkele maten tijd terug naar de stilte.

Van het derde en laatste deel heeft Sibelius zelf gezegd dat het "de kristallisering van de geest buiten de chaos" is. Dit deel heeft een volledig originele vorm en toont ons het superieure genie van Sibelius, die erin slaagt om vanuit het muziekmateriaal zelf een structuur te creëren. Men kan deze opvatting van de muzikale architectuur plaatsen tegenover de

gewoonte van zovele (vaak zeer goede) componisten om de muzikale ideeën te laten samenvallen met vooraf bepaalde vormen. Het deel begint als een scherzo (eigenlijk bijna een sonatevorm) dat voor zijn thema's gebruikmaakt van motieven uit het vorige deel. Vanuit een schijnbare wanorde duikt langzaam aan een grote organisatie op die haar hoogtepunt bereikt in een krachtig en algemeen crescendo. Hierna zorgt een nieuwe uitbarsting van het discours voor de nieuwe motieven – een ritmisch ostinato en een melodie met een hymnisch karakter – die zich tot aan het einde van het deel zullen ontwikkelen. Deze continue ontwikkeling stelt de koperblazers op de voorgrond, die sinds het begin van het werk wat op de achtergrond waren geraakt. Eenmaal het hoogtepunt qua intensiteit bereikt is, houdt alles plots stil. Dit deel is een schoolvoorbeeld van een vormelijke opvatting, maar illustreert ook op frappante wijze Sibelius' gave om een trage, onderliggende pulsatie te doen samengaan met een snellere organische dynamiek.

Deze *Derde Symfonie* wordt omwille van haar classicisme vaak vergeleken met bepaalde symfonieën van Haydn. Maar het werk van de Finse componist is meer dan een klassiek werk: het straalt een helder zonlicht uit en vormt een

mijlpaal op Sibelius' zoektocht naar een grotere concentratie van de muziektaal. Deze symfonie openbaart voor het eerst duidelijk Sibelius' verlangen om een structurele samenhang te creëren, soms tot het uiterste van een zekere soberheid toe; ze onderstreept de grote originaliteit van haar schepper en getuigt van een expressieve warmte die, vertrekkend van een grote innerlijkheid, in een verkwikkende schoonheid uitmondt.

BIOGRAFIEËN

© Marco Borggreve

ANTONY HERMUS, leiding

De Nederlandse dirigent Antony Hermus was van 2009 tot 2015 muziekdirecteur van het Anhaltische Theater in Dessau (Duitsland) en chef-dirigent van de Anhaltische Philharmonie. Als gastdirigent heeft Antony Hermus de afgelopen jaren een grote reputatie opgebouwd. Hij leidde operaproducties bij o.a. de Staatsoper Stuttgart (*Don Giovanni*), de Opéra National du Rhin (*Het Sluwe Vosje*). Daarnaast leidt hij prestigieuze orkesten als het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest in goede banen. Als vaste gastdirigent is hij verbonden aan het Noord Nederlands Orkest.

© Veerle Vercauteren

BELGIAN NATIONAL ORCHESTRA

Het Belgian National Orchestra, dat werd opgericht in 1936, is de geprivilegieerde partner van BOZAR. Sinds 2017 staat het orkest onder leiding van de Amerikaanse dirigent Hugh Wolff. Het Belgian National Orchestra treedt op met solisten van wereldformaat als Vilde Frang, Gidon Kremer en Rolando Villazón. Verder investeert het Belgian National Orchestra in de toekomstige generatie luisteraars en deinst het niet terug voor vernieuwende projecten, zoals met pop-rockartiest Ozark Henry. Tot de bekroonde discografie, voornamelijk op het label Fuga Libera, behoren onder meer zes opnames onder leiding van voormalig chef-dirigent Walter Weller.

concertmeester

Eugenia Grauer

eerste viool

Isabelle Chardon*

Sarah Guiguet*

Nicolas de Harven

Françoise Gilliquet

Philip Handschoewerker

Akika Hayakawa

Ariane Plumerel

Mireille Kovac

Challain Ferret

Serge Stons

Dirk Van De Moortel

tweede viool

Filip Suys**

José Rodriguez

Marie-Danielle Turner*

Nathalie Lefin*

Sophie Demoulin

Isabelle Deschamps

Hartwich D'Haene

Pierre Hanquin

Anouk Lapaire

Joris De Colvenaer

altviool

Marc Sabbah*

Mihoko Kusama*

Dmitri Ryabinin*

Sophie Destivelle

Peter Pieters

Marinella Serban

Silva Tentori

Aun Mun Song

cello

Olsi Leka**

Dmitry Silvan

Tine Muylle*

Herwig Coryn

Philippe Lefin

Taras Zanchak

contrabas

Ludo Joly*

Dan Ishimito

Miguel Meulders

Gergana Terziyaska

fluit

Laurence Dubar*

Jérémie Fevre*

hobo

Arnaud Guittet*

Ine Nuyttens

klarinet

Julien Beneteau*

Hanne Beyens

fagot

Bert Helsen*

Filip Neyens*

hoorn

Anthony De Vriendt*

Jan Van Duffel*

Katrien Vintioen*

Dries Laureyssen

trompet

Leo Wouters**

Bram Mergaert

Ward Opsteyn*

trombone

Luc De Vleeschouwer**

Bruno De Busschere*

Guido Liveyns

slagwerk

Katia Godart*

** chef de pupitre · lessenaaraanvoerder

* soliste · solist

Steun

We danken onze BOZAR PATRONS,
publieke, institutionele en structurele
partners, stichtingen en mediapartners voor hun
steun.

Het Belgian National Orchestra wordt ondersteund
door verschillende partners. Het is dankzij hun
steun dat ze haar projecten stelselmatig kan
verhogen en de kwaliteit ervan verbeteren. Het
orkest wil hen graag bedanken.

OPMAAK VAN HET PROGRAMMABOEKJE

Coördinatie Maarten Sterckx

Redactie Maarten Sterckx, Luc Vermeulen, Benoît
Jacquemin (archieftekst over Sibelius' *Derde Symfonie*)

Grafiek Sophie Van den Berghe